

Profesní komory jako součást občanské společnosti[#]

Libuše Müllerová* – Karel B. Müller**

Úvodem

S pádem totalitního režimu vstoupil do našeho politického a hospodářského života fenomén pluralitního střetávání a soutěžení nejrůznějších partikulárních zájmů. Za účelem reprezentace těchto zájmů v demokratizujícím se politickém systému naší republiky, došlo a stále dochází ke zřizování, ať už spontánně či ze zákona, nejrůznějších zájmových organizací. Specifickou formou takového zájmového sdružování jsou profesní komory. Představují instituce, které ať už na základě zvláštního zákona upravující činnost určité profese, či na základě zákona upravující obecně sdružování osob (zákon č. 83/1990 Sb.) sdružují fyzické nebo právnické osoby za účelem zajištění výkonu určitého povolání. K potřebě regulace činnosti určitých profesí, zejména těch, kde je prioritou veřejný zájem, přispěla i příprava České republiky ke vstupu do Evropské unie a následný požadavek o uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti státních příslušníků členských států EU (zákon č. 18/2004 Sb.). Cílem tohoto příspěvku je pokusit se o teoreticky i empiricky podloženou interpretaci týkající se postavení a funkcí profesních komor v rámci občanské společnosti jakožto nezbytné komponenty liberálně-demokratického politického systému. Chceme porozumět tomu, v jaké situaci se ČR, pokud jde o právní i politický kontext profesních komor, nachází. Chceme také stručně poukázat na to, co současnému stavu předcházelo a jaký nárůst či pokles profesních komor zaznamenáváme v naší porevoluční historii. V neposlední řadě chceme zhodnotit význam profesního etického dohledu i relevanci požadavku povinného či nepovinného členství v profesních komorách, který se opakovaně vrací v politických i profesních diskusích v průběhu celého polistopadového vývoje.

Přehled vybrané literatury

Problematika komorového členství se v literatuře objevuje spíše v souvislosti s některými jinými otázkami, které si kladou autoři zabývající se zájmovým sdružováním a fungováním občanské společnosti a problémy s tím spojenými. Jeden z našich předních právních teoretiků, první premiér z období transformace a bývalý předseda Senátu Poslanecké sněmovny ČR Petr Pithart (1999) v této souvislosti uvedl, že „*profesní samospráva, komory s povinným členstvím, to jsou dosud nevyužité rezervy v našem zatím marném úsilí pomoci na svět troše elementární slušnosti v podnikání. Je-li právo jen minimem morálky, pak si její větší díl musíme uhlídat sami, bez státu. Ve světě je to už dávno samozřejmé.*“

Z hlediska tohoto tématu je zajímavá studie autorů M. Pitrové, H. Smekala a P. Suchého (2007) působících na Katedře mezinárodních vztahů a evropských studií Fakulty sociálních studií Masarykovy university v Brně. Studie se zabývá právní analýzou a vývojem legislativního rámce politických stran, profesních komor a zájmových skupin v souvislosti s procesem přípravy České republiky na přistoupení k Evropské unii. Kromě politických

[#] Článek je zpracován jako jeden z výstupů grantového projektu MSM6138439909 *Governance v kontextu globalizované ekonomiky a společnosti* Fakulty mezinárodních vztahů Vysoké školy ekonomické v Praze a současně i jako jeden z výstupů výzkumného projektu Fakulty financí a účetnictví VŠE v Praze v rámci institucionální podpory VŠE IP100040.

* Prof. Ing. Libuše Müllerová, CSc. – profesorka; Katedra finančního účetnictví a auditingu, Fakulta financí a účetnictví, Vysoká škola ekonomická v Praze, nám. W. Churchilla 4, 130 67 Praha 3; <muller@vse.cz>.

** Doc. PhDr. Karel B. Müller, PhD. – docent; Katedra politologie, Fakulta mezinárodních vztahů, Vysoká škola ekonomická v Praze, nám. W. Churchilla 4, 130 67 Praha 3; <mullerk@vse.cz>.

stran, odborů a řemeslnicko-stavovských organizací a dalších subjektů v kategorii občanských sdružení je v této studii věnována pozornost profesním komorám s povinným členstvím, u kterých je rozebírán legislativní proces zákonů upravujících jejich činnost v souvislosti s přístupovými procesy České republiky k Evropské unii.

Vznikem a typologií zájmových organizací se zabývají také autoři Mansfeldová a Kroupa (2008). Uvádějí, že častým důvodem vzniku profesních zájmových skupin v raném období transformace byla potřeba samoregulace určitého oboru či profesní samosprávy. Další vývoj však ukazoval na změny strategií zájmových skupin při prosazování specifických zájmů a na proměny těchto strategií při adaptaci na nové politicko-ekonomické podmínky. Se vstupem České republiky do Evropské unie se otevřely nové příležitosti právě pro ty zájmové skupiny, jejichž agenda a cíle se kryjí s evropským pojetím veřejného zájmu. Jedná se například o trvale udržitelný rozvoj, ochranu spotřebitele, boj proti diskriminaci či korupci apod. Na druhé straně ovšem společná politika EU ve stále více oblastech zájmové skupiny limituje v tom, co je možné reálně prosazovat.

Profesním sdružováním se zabývají rovněž autoři v publikaci Brokl aj. (1997). Profesní sdružení jsou podle nich v mnoha případech určitým předstupněm profesních komor. Poptávka po organizaci, která by reprezentovala již existující zájmy nějaké profese, vedla ještě před přijetím zákona o příslušné komoře ke vzniku této organizace na základě již zmíněného zákona o sdružování občanů. Tento zákon, až na výjimky jediný, umožňoval do roku 1990 sdružování fyzických a právnických osob. Je možné se jen dohadovat, zda určitá organizace vznikla z potřeby reprezentovat určité zájmy, nebo spíše z formálních důvodů – z potřeby naplnit nějakou zákonnou normu. Autoři uvádějí, že datum vzniku organizace a přijetí příslušného zákona mohou být určitým vodítkem k odhadu síly zájmů, které organizace reprezentuje.

S tematikou zájmových skupin a potažmo i profesních komor se setkáváme také v literatuře věnované fungování lobbingu jakožto nezbytné součásti prosazování a obhajování zájmů v rámci liberální společnosti (Müller – Labouťková – Vymětal, 2010). Nové politické a ekonomické podmínky vytvořily po roce 1989 přirozené prostředí pro svobodné působení zájmových skupin. To však s sebou přináší kromě růstu zájmové a názorové plurality i nárůst konfliktnosti. Jedním z hlavních motivů liberální demokracie je uznání konfliktu jako přirozené součásti svobodné společnosti. Autoři zabývající se lobbingem zpravidla uvádějí, že artikulace a zviditelňování konfliktů ve veřejné sféře může přispívat k sociální rovnováze, nebo alespoň ke zvládnutí napětí ve vztazích mezi jednotlivci i skupinami (Graziano, 2001; Schendelen, 2004). Může však také vést k pravému opaku, tedy k vyhrocení konfliktů, k růstu nespokojenosti a nedůvěry jak vůči spoluobčanům, tak vůči státním institucím. V tomto směru je nezastupitelná úloha lobbingu jakožto legitimní formy zájmového zprostředkování. V tom správném slova smyslu představuje lobbing takové pojetí zájmového prosazování, které je třeba odlišit od korupčních praktik, v ideálním případě také od klientelistických vazeb (McFahrland, 1984). Souvislost lobbingu s působením zájmových skupin je důležité zejména z toho důvodu, že působení zájmových skupin (a profesních komor) jde většinou napříč politickými stranami. Většina zájmových skupin nemá zájem vládnout, chtějí však ovlivňovat a mnohé z nich stojí o privilegovaný přístup k politickému rozhodování. Zejména v tzv. neokorporativistických systémech jsou silné střešové zájmové organizace napojeny přímo na vládu. Česká republika sice přejímá některé znaky neokorporativistického systému, ale z hlediska systému zájmového zprostředkování a reprezentace bývá považována za příklad umírněně pluralitního systému.

Profesní etika

Je podstatné rozlišit profesní etiku od obecné morálky. Obecná morálka představuje všeobecný společenský normativní systém, odlišný od práva, který hodnotí jako morální či nemorální všechny aspekty lidského chování. Profesní etika je úzce specializovaná jen na určitou profesi a její etické aspekty (Tomoszek, 2012). Jedním z hlavních požadavků kladených na profesní komory je požadavek etického dohledu nad výkonem konkrétní profese. V moderní společnosti je etika spojována především s osobním svědomím a s odpovědností za důsledky přijatých rozhodnutí. *„Zodpovědné a etické jednání je a bude vždy vysoce náročné, protože vnímavá mysl si uvědomuje, že ji nikdy nevysvobodí z trvalého etického dilematu mezi tím, co jest a tím, co být má, nebo by mělo být a mohlo být“* (Kučera, 2012, s. 11).

Praktické zkušenosti při uplatňování etických standardů ve společnosti a v jejích různých institucích ukazují na tři hlavní metody prosazování etiky – vzory, pranýřování a kodifikace (Müllerová – Müller, 2012).

Příkladným vzorem může být jednání lidí s výsadním postavením, které je pro ostatní vzorem a hodné následování. Ovšem k tomu, aby bylo možné posuzovat jednání lidí s výsadním postavením je třeba dostatek informací, svobody projevu a občanské odvahy. V liberální demokracii jsou to především média, ale také organizace občanské společnosti, které hrají při selekci a medializaci vzorů nezastupitelnou roli.

Veřejné pranýřování toho, kdo se podle veřejného mínění prohřešil proti uznávanému etickému jednání, může představovat efektivní výchovný a odstrašující příklad pro ostatní. V západních zemích má instituce veřejného kárání či trestání bohatou a dlouhou tradici (Foucault, 1999). Ve středověku existovala např. zostuzující praktika nedobrovolného ponoření podvodníků do Vltavy z Karlova mostu za přihlížení davu, nebo „pranýř“ na náměstí, kam byly přivazováni obvinění a vystaveny tak veřejnému posměchu (Dülmen, 2001). V současné době plní určitou funkci „veřejného pranýře“ sdělovací prostředky a především investigativní žurnalistika, bez které se žádná svobodná země neobejde. Ve vyspělých demokraciích jsou to opět organizace občanské společnosti, které vytvořily množství nástrojů a strategií veřejného pranýřování (např. blacklisting aj.)

Kodifikace znamená napsání pravidel, kterými je nutno se řídit a podle nichž je pak posuzováno etické či neetické chování. Pravidla chování jsou ovlivňována normami různého stupně závaznosti. Nejzávažnější normou jsou zákony, které jsou páteří právního řádu v každé společnosti. To na jedné straně klade velké nároky na zákonodárce ve smyslu toho, aby zákony neumožňovaly nemorální chování, na druhé straně není možné chtít na zákonech, aby upravovaly absolutně všechno. Kromě toho důležitá je i praxe výkladu určitého zákona. Pokud budou zákony vykládány tak, že *„co není zakázáno, je dovoleno“*, stane se tvorba legislativy nekonečným příběhem. Všeobecně však platí, že pouhý zákon morální jednání či chování zajistit nemůže.

Zdůrazňování potřeby dodržovat etické normy v jednání i chování ovšem není nic nového. Můžeme říci, že nejstarším a zároveň nejrozšířenějším etickým kodexem všech dob je *„desatero božích přikázání“*. To jednoduchou a srozumitelnou formou definovalo pravidla slušného chování ve společnosti obecně. V oblasti podnikání se problémy etiky začínají objevovat již v první polovině dvacátého století. Podniky vyhláší své *firemní kréda*, ve kterých demonstrují svůj vztah k etickému chování. Například společnost J. C. Penney Company vyhlásila v roce 1913 jako svoje firemní krédo základní kodex obchodního postupu, odrážející filosofii podnikání, kterou zastával zakladatel firmy. Jedna ze sedmi zásad se přímo vztahovala k etice: *„Každý svůj postup, metodu či akci musíme posuzovat podle toho, je-li*

v souladu s tím, co je správné a spravedlivé“ (Bohatá, 1996). Firemní kréda deklarovala vyspělost firemní kultury, poskytovala jisté záruky spolehlivosti a solidnosti.

Další formou, vyhlášenou řadou firem, kterými se řídí etika jejich podnikání, jsou tzv. *deklarace hodnot*. Mají formu zřetelného prohlášení, zaručující kvalitu svých výrobků, bezpečí zákazníků i prezentující zájem o problémy svých zaměstnanců. I když tyto deklarace nejsou věnovány výlučně pouze etice, regulují pravidla chování firmy tak, aby základní etická pravidla byla dodržována. Velký vliv mají tato pravidla zejména ve společnostech jako je např. McDonalds, kde tyto hodnoty, vyhlášené jejich zakladateli, působí dlouhodobě.

Detailní řešení etických postojů firem pak představují *etické kodexy*. Jsou jedním z typických produktů anglosaského světa. V současné době více než 90 procent amerických společností má etické kodexy, které se svým rozsahem pohybují od několikastránkových až po objemné brožury. Nejčastěji řešenými problémy v kodexech ze 70. let je střet zájmů, dodržování zákonů, příspěvky politickým stranám, přijímání darů a zneužívání informací. Pro potřebu posilovat a ochraňovat etické postoje se v té době vyslovila řada významných ekonomů. Upozorňovali na to, že tržní mechanismy a právní systém nejsou vhodné pro regulaci podnikatelského chování.

Na přelomu osmdesátých a devadesátých let v souvislosti s rozvojem podnikání u nás začaly probíhat četné diskuse o etice v podnikání. Zpočátku byly tyto aktivity propagovány spíše akademickou obcí než podnikatelskou sférou. Významným krokem bylo vytvoření občanského sdružení „*Společnost pro etiku v ekonomice*“ (SEE) v roce 1994. Za svůj cíl si vytýčilo (Bohatá, 1997a, 1997b):

- podporovat etické myšlení ve všech oblastech našeho života a obzvláště v ekonomice, výchově a vědě,
- rozšiřovat informace o etice v podnikání získané v zahraničí,
- spolupracovat s domácími sdělovacími prostředky,
- pořádat přednášky, semináře, diskuse a neformální setkávání členů.

Od svého založení zorganizovalo SEE několik mezinárodních akcí, mnoho seminářů a diskusních setkání. Největší událostí byla 10. výroční konference EBEN (European Business Ethics Network) v roce 1997 nazvaná *Jak uvádět podnikatelskou etiku do praxe*, která proběhla pod záštitou prezidenta Václava Havla.

V roce 1998 bylo v ČR založeno občanské sdružení *Transparency International Česká republika* (TIC) jako pobočka mezinárodního protikorupčního hnutí Transparency International. Jeho založení je důsledkem zvýšeného zájmu o etické problémy ve společnosti včetně korupce, která se stává nejen naším, ale celosvětovým problémem. Posláním tohoto sdružení je především

- napomáhat ke zlepšování informovanosti o problémech souvisejících s korupční tematikou,
- přispívat k šíření metodiky otevřenosti obchodních transakcí,
- sledovat konkrétní případy výskytu korupce a informovat o nich veřejnost,
- informovat státní orgány, zastupitelské sbory, vzdělávací instituce a veřejnost o osvědčených postupech boje proti korupci apod.

V roce 1999 bylo v České republice založeno občanské sdružení *Etické fórum*, jehož hlavním cílem je výchova ke slušnosti a morálce ve všech oblastech lidského života. Má celorepublikovou působnost a není vázáno na žádnou politickou stranu nebo jinou ideologicky orientovanou organizaci. Pořádá akreditované kursy, semináře a konference pro učitele i veřejnou správu, realizuje projekty napomáhající ke zlepšení vztahů a vytváření

harmonického vývoje osobností. Je autorem metodiky předmětu „etická výchova“, který byl zaveden na univerzitách v ČR.

Dodržování etických pravidel je zvlášť důležité u tzv. svobodných povolání. Z tohoto hlediska je zajímavý článek L. Atkinsové, který se zamýšlí nad etikou profese soudců, státních zástupců a advokátů. Uvádí, že *„existuje přesvědčení, že právě z důvodu ochrany nezávislosti soudce nelze postupovat tak, aby úprava výkonu funkce byla nařízena a vynucována z vnějšku“* (Atkinsová, 2012, s. 16) a dále *„Naopak se předpokládá, že etická pravidla organicky vyrostou ze soudcovské praxe a z praxe každého soudce potýkajícího se s etickými otázkami“* (Atkinsová, 2012, s. 16). Ještě větší problém vidí při dodržování etického chování u státních zástupců. V jejich případě uvádí, že *„zákonné záruky nestrannosti ve smyslu neovlivnitelnosti se v souvislosti s mírou politických vlivů doléhajících především na nejvyššího státního zástupce jeví jako nedostatečné... K nápravě této situace nevede pouhý disciplinární dohled nad státními zástupci ve formě kárného soudu či prosazování etických pravidel obsažených v kodexu Unie státních zástupců, ale systémové změny vedoucí k odpolitizování, rozpočtovému osamostatnění a k nové koncepci úřadu státního zastupitelství jako úřadu na vládě a ústředních správních orgánech nezávislého a plnění funkce kontroly moci výkoné z vnějšku“* (Atkinsová, 2012, s. 17).

Postupné zvyšování zájmu o otázky etiky, i když v tomto směru zatím není příliš velký důvod k optimismu, lze u nás zaznamenat. Význam osvěty si uvědomují také mnohé university a začleňují do výuky kursy etiky. Jen namátkou uvedme kurs Etika a politická filosofie vyučovaný na Filosofické fakultě University Karlovy, nebo Etika v podnikání na Podnikatelské fakultě Vysoké školy ekonomické v Praze. Stejně tak mnohé vzdělávací agentury si začínají uvědomovat, že téma etiky je nezbytné zařazovat do svých vzdělávacích programů.

Profesní komory jako součást občanské společnosti

V profesích, které mají charakter svobodného povolání, jsou „hlídači profesní etiky“ samosprávné komory a jejich etické kodexy. Právě boj o povinné členství, který v opakujících se vlnách profesní komory svádějí, je především bojem o možnost kontroly kvality profese včetně dodržování etických standardů. Představa některých současných politiků, že co neuřídí stát, zreguluje trh, se zdá být příliš ideologická a naivní.

Například za dobrovolné členství v České lékařské komoře dlouho bojuje ODS v čele s poslancem a šéfem sněmovního zdravotního výboru Borisem Šťastným, prosazujícím pouze registrování lékařů v registru. Naproti tomu prezident České lékařské komory Milan Kubek takové řešení odmítá. *„Regulátoři, kteří lékařskou profesi kontrolují, jsou dva – stát v méně demokratických režimech a profesní samospráva, na kterou stát své kompetence deleguje – tak to funguje v demokratických režimech. Má-li toto kontrolovat profesní samospráva, musí dosáhnout na všechny lékaře buď povinným členstvím, nebo registrací, která by však mělo znamenat totéž. Jakýkoliv jiný model, třeba povinné členství jen pro někoho, či zrušení povinného členství, znamená, že ta profesní organizace nemůže fungovat a že by nedokázala udržet dohled nad lékaři. Ten by pak musel převzít stát.“* (Procházková, 2011, s. 15).

Podobný názor zastává i prezident České lékárnické komory PharmDr. Stanislav Havlíček, který uvádí v anketě na otázky povinného členství v komorách, že *„omezením pravomocí komor, například zavedením nepovinného členství, omezuje stát svůj kontrolní a řídicí potenciál při dozoru nad výkonem profese a zároveň se zbavuje prověřeného způsobu jak jej zdarma zabezpečit prostřednictvím profesní samosprávy“* (Citores, 2011).

V tomto směru je také zajímavé rozhodnutí Ústavního soudu, že povinné členství v České lékařské komoře nejen, že není neústavní, nýbrž je součástí funkčního systému vyspělých

zemí. Toto rozhodnutí mělo kladný ohlas již při společném zasedání zástupců profesních komor, které proběhlo v prosinci roku 2008. Byl jím totiž vytvořen precedens pro případné posuzování členství v ostatních komorách.

Komory mají povinnost jednat především ve veřejném zájmu a lze konstatovat, že většinou, a jistě ne bez výjimky, se tak děje. Kromě etického a odborného dohledu slouží komora nejen jako poskytovatel odborných informačních služeb pro své členy, ale také jako diskusní fórum a prostředek, díky kterému může každý ze členů uplatnit svůj vliv a zájem pokud jde o dílčí problémy související s výkonem dané profese. Komory hrají klíčovou roli jako generátory idejí a zprostředkovatelé informací mezi členy navzájem, ale také mezi danou profesní skupinou a státem. Představují tak mimo jiné významnou přístupovou cestu ke státu a jeden z nejmocnějších a nejefektivnějších nástrojů pro ovlivňování politiky vlády.

Je třeba zmínit také významný makropolitický aspekt existence profesních komor. Vzhledem k tomu, že jejich existence je dána zákonem, nemusí být chápána jako výsledek spontánní vůle po sdružování. Jak bylo řečeno výše, od politiků i od zástupců profesí samých, které mají povinnou registraci v těchto komorách, zaznívají často protesty proti této povinnosti, již chápou jako omezení své vlastní suverenity a svobody. Zkušenost z vývoje moderních liberálních demokracií však ukázala, že horizontální dělba moci (vláda, parlament, soudy) ani vertikální dělba moci (místní samospráva) pro dostatečnou kontrolu moci a občanskou participaci na veřejné správě nemusí stačit. Aby bylo možno udržovat fungující pluralitní společnost spolu s životaschopným tržním hospodářstvím, vyčlenily se z přímého politického vlivu aktivity, které by mohly být zneužity k získání a udržení politického vlivu těmi, kteří jsou u moci. Vznikly proto takzvané veřejnoprávní korporace, které napomáhají jak kontrole politické moci, tak k zajištění otevřeného trhu a možnosti snadněji participovat na veřejné správě, v tomto případě na správě své vlastní profese. Odtud také onen název svobodná povolání. Svoboda zde ustanovená je důsledkem a jakýmsi rubem odpovědnosti, jež byla na tyto profese naložena.

Americký politolog Robert Dahl (1995) upozornil na to, že v případě pojmu demokracie, která je spíše vyjádřením určitého ideálu, došlo v moderním slovníku k jistému vyprázdnění a zmatení, kdy stejný pojem používáme pro označení reality i ideálu. Proto volá po znovuoživení pojmu demokracie jako ideálu, jako permanentního úkolu každodenní politiky. Pro označení reality moderních demokracií navrhuje používat pojem *polyarchie*, který tuto skutečnost lépe vystihuje. Znamená existenci mnoha na sobě nezávislých zdrojů moci, které se vzájemně kontrolují a vyvažují a brání zneužití této moci pouze ve prospěch jednoho zdroje. Právě profesní komory obecně jsou jedním z takových důležitých zdrojů moci ve společnosti a přispívají tak k různorodosti a pluralitě vzájemně si konkurujících skupinových zájmů. Tato sdružení jsou vedle ekonomických a politických principů důležitým principem rozvrstvení zájmů ve společnosti a můžeme říci, že jsou v jistém smyslu jejich protiváhou či prostředníkem. Reprezentují kolektivní zájmy, které jsou uznané jako zájmy veřejně prospěšné, a které jdou často napříč jak politickým spektrem, tak sociálními vrstvami, a které vyjadřují zájmy a názory vysoce kvalifikovaných skupin občanů.

Pokud shrneme výše řečené, lze to formulovat také tak, že profesní komory jsou aktéry, kteří v rámci liberálně demokratické společnosti plní významnou ochrannou, participační, legitimizační a integrační funkci. Tyto funkce jsou množstvím sociálních badatelů považovány za hlavní funkce (či formy jednání), které jsou v liberálních společnostech garantovány robustní a dynamickou občanskou společností (Müller, 2003b, 2006). Profesní komory plní tyto funkce jak dovnitř ve vztahu ke svým členům, tak navenek ve vztahu ke státu i široké občanské veřejnosti. Komory jsou aktéry kontroly nejen nad odborným a etickým stavem konkrétním profesí, ale mohou plnit také funkci kontroly ve vztahu

k politickým centrům (ochranná funkce). To je dáno mimo jiné také tím, že komory svým členům garantují etablovaný, permanentní a mnohdy také velmi efektivní způsob občanské participace (participační funkce) pokud jde o obhajobu či prosazování svých zájmů. Komory jsou pochopitelně také významný, poučený a zainteresovaný aktérem formulování expertíz nejen ve vztahu ke svým členům a jejich profesním zájmům, ale opět také ve vztahu k veřejnému zájmu a politickým institucím (legitimizační funkce). Konečně jsou také místem formování profesních loajalit a identit, které se mohou prosazovat a uplatňovat také v rámci širšího politického prostředí a formovat tak vztah loajality k celému politickému systému (integrační funkce).

Z historie komor v Českých zemích

Instituce komor však nepředstavuje v naší společnosti nový jev. Naopak zde existuje téměř stoletá tradice obdobné formy organizace a prosazování zájmů. Je to tradice, jež přichází do našich zemí s rozvojem podnikání a tržních mechanismů, s příchodem liberální teorie a praxe. Obchodní a živnostenské komory, které byly zřízeny zákonem v březnu 1850 (na počátku Bachova absolutismu), představovaly pro rodící se liberální buržoazii v českých zemích významný nástroj na prosazování zájmů. Komory nesuplovaly středověké cechy, ale byly významnými odbornými a koordinačními centry rozvoje průmyslu. Bylo zřízeno pět komor v Čechách (Praha, Plzeň, Č. Budějovice, Liberec, Cheb), dvě na Moravě (Brno, Olomouc), jedna ve Slezsku (Opava). Cechy, které představovaly poměrně konzervativní prvek v procesu liberalizace monarchie a vytvářely překážky rozvoje tržních vztahů, byly zrušeny (v Předlitavsku) až roku 1859. Byly víceméně výrazem stále přežívající, ale slábnoucí feudální představy, kdy zisk byl považován za něco „nečistého“ – zde je zajímavé připomenout, že židé, kteří měli často zakázán přístup k „slušným“ cechovním živnostem, byli proto nuceni žít se „špinavým“ obchodem, z čehož jistě pramení jejich výlučné postavení obchodníků a později jejich silná pozice v bankovním a finančním světě, a bránily vzniku konkurenčního prostředí tím, že diktovaly ceny i objem výroby jednotlivým řemeslníkům, za což jim ovšem zajišťovaly pevné postavení a zákazníkům kvalitní výrobky (Müller, 2003a).

Cechy tak jistou dobu existovaly paralelně s komorami. Komory byly samosprávnými institucemi, které disponovaly finančními prostředky k úhradě svých nákladů, a v jejichž čele stáli vždy elitní podnikatelé daného regionu. Vyvíjely především poradní činnost jak v legislativním procesu, tak na obchodních, živnostenských i finančních úřadech a v institucích sloužících k podpoře průmyslu a obchodní činnosti, shromažďovaly statistická data, vypracovávaly výroční zprávy o stavu živností a obchodu. Finančně podporovaly odborné školy či iniciovaly jejich zakládání, financovaly muzea a organizovaly hospodářské výstavy, udělovaly stipendia a poskytovaly půjčky na nákup strojů. Podílely se také na úředních zkouškách a jmenování obchodních odhadců, na jmenování burzovních radů a přisídících obchodních soudů, disponovaly též petičním právem.

Po roce 1860 plnily až do zániku monarchie i významnou funkci politickou, jež byla roku 1868 zakotvena v novelizovaném zákoně o obchodních a živnostenských komorách. Volily poslance do zemských sněmů i do říšské rady, a byly odrazem síly a prestiže podnikatelských kruhů v politickém systému monarchie. Vzhledem k hospodářské převaze německého obchodu a průmyslu v českých zemích, udržovali si přívrženci německé liberální strany po třicet let rozhodující vliv ve všech komorách v českých zemích (Urban, 1982).

Nicméně u příležitosti pravidelných voleb do těchto komor se organizovala česko-jazyčná opozice ve všech sekcích, především v sekci malých živnostníků. Teprve roku 1883 se Čechům podařilo v důsledku změny volebního řádu ve prospěch zastoupení řemesel a

živnostníků vůči velkému průmyslu a také v důsledku hospodářského vzestupu české společnosti získat většinu v budějovické a v plzeňské komoře a o rok později i v komoře pražské. Do komor se tak dostali i zástupci menších živnostníků, čímž počet voličů do komor rapidně stoupl (např. v Praze z 12 na 44 tisíc). Jejich politický význam potvrzuje i to, že ztrátou poslaneckých zemských mandátů v těchto třech komorách pozbyli toho roku Němci v Čechách dosavadní většiny v městské kurii českého zemského sněmu.

Všechny tři Obchodní a živnostenské komory vyřizovaly poté své záležitosti v obou zemských jazycích, což neplatilo pro komory v Liberci a Chebu, zrovna tak jako pro komoru opavskou a obě moravské, které zůstaly až do konce monarchie pod vlivem německo-jazyčných podnikatelů (Kořalka, 1996; Horská, 1996). Přibližně od osmdesátých let 19. století se stalo páteří hospodářsko-politické agitace ve společnosti v českých zemích heslo „svůj k svému“. Jak němečtí, tak čeští političtí vůdci naléhali, aby se přijímaly pracovní síly podle národních hledisek, stejně tak aby se obchodovalo, a aby se bojkotoval obchod druhojazyčných obchodníků. V praktickém životě, především v jazykově smíšených oblastech (např. Praze), však toto heslo u běžných lidí pravděpodobně příliš velkou odezvu nenacházelo. Je ale pochopitelné, že vzhledem k silnějšímu postavení německého živlu měla účinnost této propagandy z německé strany i při mnohem menší míře dalekosáhlejší důsledky. Němečtí či židovskoněmečtí továrníci pochopitelně podléhali tlaku německé společnosti v českých zemích, která také propagovala své hospodářsky nacionální „deutsch zu deutsch“ a ve smíšených oblastech dávali v kritických momentech přednost německým dělníkům (Müller, 2003a).

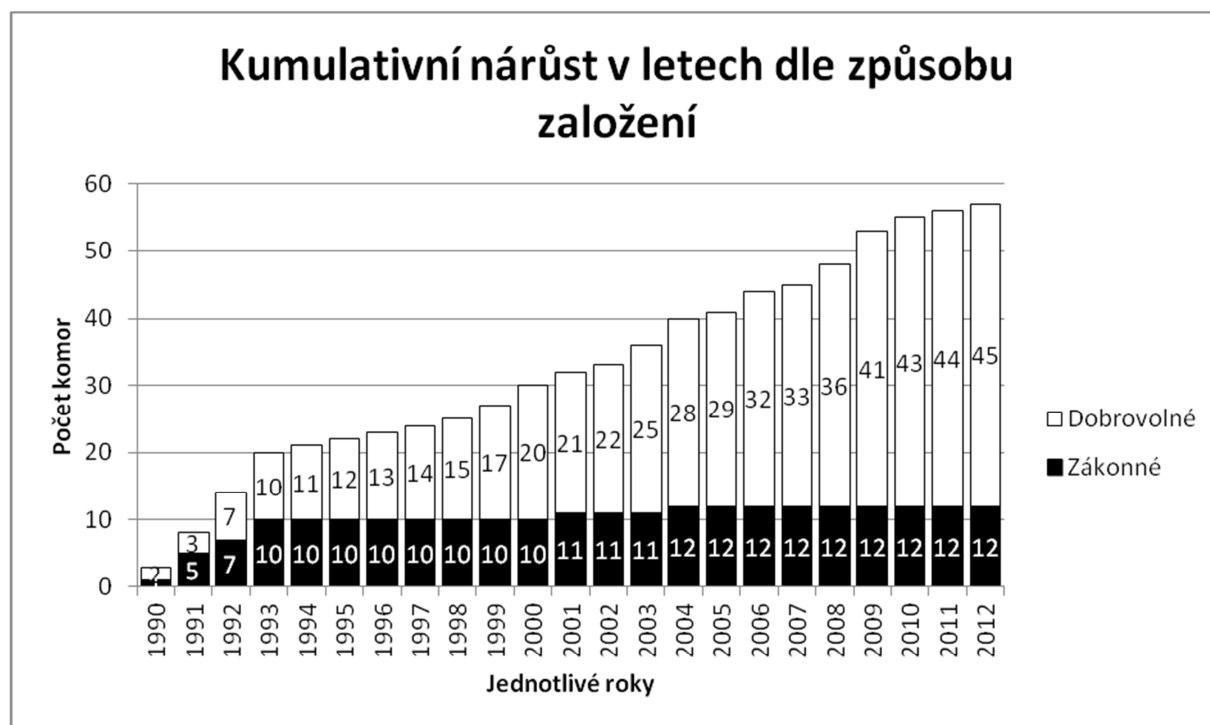
Obchodní komory vykonávaly podobnou činnost (vzhledem k všeobecnému volebnímu právu však nikoli již politickou) také za první republiky. V meziválečném Československu existovalo 11 obchodních a živnostenských komor, tj. kromě již uvedených také v Bratislavě, Banské Bystrici a v Košicích. Roku 1922 vznikla Ústředna československých obchodních a živnostenských komor v Praze. Pražská komora sama sdružovala tehdy na 100 tisíc podniků. Komory se bohužel nedožily stoletého jubilea, neboť byly v roce 1948 zrušeny (Urban, 2003). Teprve po roce 1989 bylo možné na tuto tradici navázat.

Komory dnes

V současné době existují dvě skupiny profesních komor. V první skupině jsou komory založené podle speciálních zákonů, které upravují jejich činnost, pravidla pro vstup do komory a chování členů. Jedná se o svobodná povolání vykonávané ve veřejném zájmu, která podléhají centrální regulaci. Druhou skupinu tvoří profesní komory, které vznikly jako občanská sdružení na základě zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů. Jak je vidět z Obr. 1, od roku 1990 došlo k poměrně strmému nárůstu dobrovolně zakládaných institucí s názvem „komora“. Počet komor upravených zákonem se naproti tomu ustálil hned v prvních letech transformace (do roku 1993) a od té doby se měnil jen minimálně.

Největší komory z hlediska počtu členů jsou Hospodářská komora a Agrární komora, které mají mezi komorami zvláštní postavení. Tyto komory jsou upraveny zákonem, avšak vyznačují se nepovinným členstvím (s výjimkou let 1992 – 1993). Pro jejich členy je charakteristické široké spektrum vykonávaných profesí. Obě komory plní úlohu jakési platformy, která pomáhá podnikatelům z nejrůznějších oblastí prosazovat jejich zájmy před státními orgány, dále poskytují svým členům informační a vzdělávací servis či pomáhají zprostředkovávat obchodní kontakty. Tyto komory mohou také v některých případech převzít za svého člena záruky ve smluvních vztazích nebo vydat osvědčení o jeho dobrém kreditu.

Obr. 1: Kumulativní nárůst v letech dle způsobu založení

Zdroj: vlastní tvorba.

Ostatní komory jsou pak specializované na určitá povolání a sdružují členy, kteří se chtějí tomuto povolání věnovat jako své profesi. První skupinu tvoří instituce, které jsou tvořeny na základě speciálního zákona a z hlediska odbornosti a etiky kontrolují výkon některých tzv. svobodných povolání. Ne každé svobodné povolání má však svoji profesní komoru. V současné době existuje v naší republice dle zákona 12 svobodných povolání s povinnou registrací ve své profesní komoře (viz Tab. 1). Až na jednu výjimku mají tyto komory své etické kodexy, kterými jsou členové komory povinni se řídit a jejichž případné porušování je ze strany komorových orgánů postihováno.

Tab. 1: Komory s povinným členstvím v České republice

	Datum vzniku	Počet členů*	Zákonná úprava	Etický kodex
1. Česká advokátní komora	1. 7. 1990	16 800	zákon č. 85/1996 Sb.	ano
2. Česká komora architektů	7. 5. 1992	3 417	zákon č. 360/1992 Sb.	ano
3. Česká komora autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě	7. 5. 1992	X	zákon č. 360/1992 Sb.	ano
4. Česká lékárnická komora	28. 9. 1991	7665	zákon č. 220/1991 Sb.	ano
5. Česká lékařská komora	1. 6. 1991	X	zákon č. 220/1991 Sb.	ano
6. Česká stomatologická komora	1. 6. 1991	X	zákon č. 220/1991 Sb.	ano
7. Exekutorská komora České republiky	1. 5. 2001	149	zákon č. 120/2001 Sb.	ano

	Datum vzniku	Počet členů*	Zákonná úprava	Etický kodex
8. Komora auditorů České republiky	8. 3. 1993	1 647	zákon č. 93/2009 Sb.	ano
9. Komora daňových poradců České republiky	29. 5. 1993	4 057	zákon č. 523/1992 Sb.	ano
10. Komora patentových zástupců České republiky	19. 7. 2004	226	zákon č. 417/2004 Sb.	ano
11. Komora veterinárních lékařů České republiky	1. 10. 1991	X	zákon č. 381/1991 Sb.	ano
12. Notářská komora České republiky	1. 1. 1993	450	zákon č. 358/1992 Sb.	ne

* = stav k 31. 12. 2012, X = údaj není zveřejněn.

Zdroj: Informace byly získány z oficiálních internetových stránek jednotlivých profesních komor.

Kromě komor tvořených ze zákona existuje množství dobrovolných profesních sdružení, které mají ve svém názvu také slovo „komora“. Byly založeny za účelem dodržování vysoké kvality určité profese v souladu se zákonem č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů (viz Tab. 2). Řada z nich také vydává etické kodexy, které upravují chování jejich členů. Nečleny těchto organizací, kteří určité povolání také vykonávají, nemůže však komora postihovat v případě, že nedodržují „stavovská pravidla“, ani jinak působit na jejich chování. V tomto případě skutečně může pouze trh oddělovat zrna od plev.

Tab. 2: Komory s nepovinným členstvím v České republice

Název	Datum vzniku	Počet členů*	Zákonná úprava	Etický kodex
1. Agrární komora České republiky	1. 1. 1993	103 000	zákon č. 301/1992 sb.	ne
2. Česká filmová komora	2. 1. 2003	X	ne	ne
3. Česká grafologická komora	24. 1. 1992	X	ne	ano
4. Česká komora detektivních služeb	4. 2. 1999	160	ne	ano
5. Česká komora klasické homeopatie	6. 2. 1998	X	ne	ano
6. Česká komora odborných lesních hospodářů	26. 3. 2003	X	ne	ano
7. Česká komora odhadců majetku	27. 3. 1992	277	ne	ano
8. Česká komora realitních kanceláří	23. 5. 2008	24	ne	ne
9. Česká komora rozhodců	5. 12. 1997	8	ne	X
10. Česká komora tlumočnicků znakového jazyka	20. 12. 2000	116	ne	ano
11. Česká komora vodních záchranářů	23. 8. 2006	X	ne	ne
12. Českomoravská arbitrážní komora	16. 12. 2008	X	ne	ne
13. Českomoravská komora lešenářů	4. 12. 2006	79	ne	ne

Název	Datum vzniku	Počet členů*	Zákonná úprava	Etický kodex
14. Českomoravská komora pro pozemkové úpravy	23. 3. 1991	X	ne	ano
15. Česko-moravsko-slezská komora správců nemovitostí	8. 3. 2012	5	ne	ne
16. Hospodářská komora České republiky	1. 7. 1992	13 500	zákon č. 301/1992 sb.	ano
17. Hypoteční komora České republiky	11. 6. 2009	70	ne	ano
18. Kávová komora České republiky	1. 9. 2009	X	ne	ne
19. Komora administrátorů veřejných zakázek	15. 12. 2010	14	ne	ano
20. Komora certifikovaných účetních	13. 4. 1999	1 338	ne	ano
21. Komora evropských poradců	18. 5. 2004	X	ne	ano
22. Komora expertů ručního písma	23. 12. 2010	X	ne	ne
23. Komora finančních poradců, o. s.	26. 1. 2009	X	ne	X
24. Komora fotografických živností	16. 4. 1992	58	ne	ne
25. Komora geodetů a kartografů	20. 11. 1990	X	ne	ano
26. Komora logistických auditorů	23. 10. 2003	22	ne	ano
27. Komora odborných překladatelů a tlumočnicků České republiky	22. 11. 2006	X	ne	X
28. Komora pěstitelů biomasy	13. 12. 2007	13	ne	ne
29. Komora podniků komerční bezpečnosti České republiky	22. 1. 1993	39	ne	ano
30. Komora Public Relations	26. 2. 2004	12	ne	ano
31. Komora samostatných likvidátorů pojistných událostí	9. 9. 2002	23	ne	ano
32. Komora soudních tlumočnicků České republiky	16. 9. 1996	513	ne	ano
33. Komora soudních znalců České republiky	4. 5. 1990	X	ne	ano
34. Komora specialistů pro krizové řízení a insolventy v České republice	29. 6. 1994	X	ne	ano
35. Komora správců majetku a likvidátorů	31. 7. 2000	X	ne	ano
36. Komora záchranářů zdravotnických záchranných služeb České republiky	20. 8. 2005	300	ne	ne
37. Komora zaměstnavatelů zdravotně postižených	22. 8. 2011	24	ne	ano
38. Komora zubních techniků České republiky	8. 10. 2009	X	ne	ano

Název	Datum vzniku	Počet členů*	Zákonná úprava	Etický kodex
39. Myslivecká komora	21. 7. 2008	X	ne	ne
40. Památková komora České republiky	27. 10. 1993	X	ne	ne
41. Potravinářská komora České republiky	13. 6. 1995	X	ne	ano
42. Profesní komora požární ochrany	7. 6. 2000	X	ne	ne
43. Profesní komora STK	17. 7. 2001	76	ne	ne
44. Realitní komora České republiky	29. 5. 2009	3 080	ne	ano
45. SVOL-komora soukromých lesů v České republice	26. 5. 2004	131	ne	ne

* = stav k 31. 12. 2012, X = údaj nebyl z internetových stránek zjištěitelný.

Zdroj: Informace byly získány z oficiálních internetových stránek jednotlivých profesních komor.

Od 1. ledna 2014 by měl začít platit nový občanský zákoník, který ve shodě s věcným záměrem ruší zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, v platném znění, s tím, že institucionální úprava spolků bude zahrnuta do kodifikace jako úprava obecně aplikovatelná na veškeré právnické osoby typu korporace tam, kde speciální zákony o jejich právních formách nestanoví odchylky. Zároveň se osnova nového občanského zákoníku vrací k tradičnímu pojmosloví a opouští dosavadní umělý a podle zákonodárců zcela nevhodný zákonný termín „občanské sdružení“, který nahrazuje klasickým termínem „spolek“. Činnost spolků je zde velmi podrobně upravena v 88 paragrafech (§ 214-302), počínaje jejich založením, orgány a jejich odpovědností, přes případné fúze až po způsob jejich likvidace.

Jak je uvedeno v důvodové zprávě, spolek je vymezen důrazem na jeho základní znaky, jimiž jsou samospráva, dobrovolnost členství, oddělení majetkových sfér spolku a jeho členů s vyloučením zákonného ručení členů spolku za spolkové dluhy a spolkovou činnost jako hlavní (statutární) činnosti spolku. Vedle hlavní činnosti spolek může sice vykonávat i činnost vedlejší, a to i výdělečnou, ale jen za účelem podpory vlastní spolkové činnosti – i při hospodárném využití majetku spolku bude konečným efektem výdělků rovněž podpora spolkové činnosti, včetně správy spolku.

Vzhledem k tomu, že k novému občanskému zákoníku zatím chybí prováděcí předpisy, které by měly vznikat v průběhu roku 2013, není zcela jasné, jak se bude změna legislativy týkat komor, které nejsou upraveny zvláštním zákonem. Vzhledem k tomu, že důvodová zpráva deklaruje, že nová úprava vychází ze zákona č. 83/1990 a jen upravuje některé jeho nedostatky, zdá se, že se jednat pouze o zásahy formálního charakteru.

Závěrem

Cílem tohoto příspěvku bylo pokusit se o věrohodnou interpretaci týkající se postavení a funkcí profesních komor v rámci občanské společnosti jakožto nezbytné komponenty liberálně-demokratického politického systému a porozumět předpokladům a formám současného stavu profesních komor v ČR.

Stěžejním sporným bodem současné diskuse o postavení profesních komor je především otázka členství. Diskuse o povinné či nepovinné členství profesních komor je v zásadě sporem mezi svobodnou konkurencí a snahou vytvářet povinnou registraci tlak na odborný a etický dohled na výkon určitého – z pohledu veřejného zájmu klíčového – povolání, v druhé

řadě pak sporem mezi profesní komorou a státem o právo „udělovat licenci“. Je zřejmé, že volání těch, kteří odsuzují tzv. povinné členství, vychází z naivní představy paternalistického státu jako tvůrce veřejného zájmu. Iniciativy pro formulování veřejného zájmu by však měly primárně vycházet „zdola“, nikoli ze strany byrokracie. Je znakem vyspělé občanské kultury i zárukou politické svobody omezovat pravomoci státu na nezbytné minimum.

Ne nadarmo hovoří klasici politické vědy o tom, že hlavní zárukou svobody je především schopnost občanů organizovat se kolem svých zájmů (Tocqueville, 1992). Je to schopnost, která nutně vytváří prostředí střetávajících se zájmů, prostředí, jež není schopno uspokojit všechny zájmy, které však dopřává všem zájmům sluchu a možnost se prosadit. Je to prostředí, jež vytváří kritickou bariéru před despotickým zneužíváním státní moci ve jménu veřejného zájmu. V textu jsme argumentovali ve prospěch teze, že profesní komory lze považovat za významné aktéry občanské společnosti, kteří plní ochrannou, participační, legitimizační a integrační funkci, a to jak ve vztahu ke svým členům, tak navenek ve vztahu ke státu i široké občanské veřejnosti.

Literatura:

- [1] Atkinsová, L. (2012): *Kde se vzaly, tu se vzaly ... etická pravidla a etické kodexy.* Auditor, 2012, roč. 19, č. 9, s. 16-18.
- [2] Bohatá, M. (1996): *Vznik a vývoj etických kodexů.* Přednáška na semináři pořádaném Centrem pro etiku a ekonomii v byznysu, Praha, leden 1996.
- [3] Bohatá, M. (1997a): *Základy hospodářské etiky.* Praha, Vysoká škola ekonomická, 1997.
- [4] Bohatá, M. (1997b): *Business Ethics in Central and Eastern Europe with Special Focus on the Czech Republic.* Journal of Business Ethics, 1997, roč. 16, č. 14. s. 1571-1577.
- [5] Brokl, L. aj. (1997): *Reprezentace zájmů v politickém systému České republiky.* Praha, Sociologické nakladatelství, 1997.
- [6] Citores, F. K. (2011): *Omezením pravomocí komor stát devalvuje své původní rozhodnutí.* [on-line], Zdravotnické noviny, 10. 10. 2011, [cit. 15. 8. 2012], <http://zpravy.idnes.cz/polovina-lekaru-chce-zrusit-povinne-clenstvi-v-clk-fyy-domaci.aspx?c=A110405_164114_domaci_taj>.
- [7] Dahl, R. A. (1995): *Demokracie v právním státě?* Praha, Readers International, 1995.
- [8] Dülmen Van, R. (2001): *Divadlo hrůzy. Soudní praxe a trestní rituály v raném novověku.* Praha, Rybka Publishers, 2001.
- [9] Foucault, M. (1999): *Dohlížet a trestat.* Praha, Dauphin, 2001.
- [10] Graziano, L. (2001): *Lobbying, Pluralism and Democracy.* New York, Palgrave, 2001.
- [11] Horská, P. (1996): *Obyvatelstvo českých zemí podle povolání.* In: Fialová, L. – Horská, P. – Kučera, M. – Maur, E. – Musil, J. – Stloukal, M.: *Dějiny obyvatelstva českých zemí.* Praha, Mladá Fronta, 1996.
- [12] Kořalka, J. (1996): *Češi v Habsburské říši a v Evropě 1815-1914: sociálněhistorické souvislosti vytváření novodobého národa a národnostní otázky v Českých zemích.* Praha, Argo, 1996.
- [13] Kučera, D. (2012): *Podnikatelská etika a její postavení.* Auditor, 2012, roč. 19, č. 9, s. 8-11.
- [14] Mansfeldová, Z. – Kroupa, A. (2008): *Proměny reprezentace zájmů po vstupu do Evropské unie.* Praha, Sociologické nakladatelství, 2008.
- [15] McFahrland, A. S. (1984): *Common Cause. Lobbying in the Public Interests.* New York, Chatham House, 1984.

- [16] Müller, K. (2003a): *Češi a občanská společnost: pojem, problémy, východiska*. Praha, Triton, 2003.
- [17] Müller, K. (2003b): *Koncept občanské společnosti: pokus o komplementární přístup. Tocquevillovské dědictví a giddensovská perspektiva*. Sociologický časopis, 2003, roč. 39, č. 5, s. 607-624.
- [18] Müller, K. B. (2006): *The Civil Society-State Relationship in Contemporary Discourse: A Complementary Account from Giddens Perspective*. British Journal of Politics & International Relations, 2006, roč. 8, č. 2, s. 311–330.
- [19] Müller, K. B. – Laboutková, Š. – Vymětal, P. (2010): *Lobbing v moderních demokraciích*. Praha, Grada, 2010.
- [20] Müllerová, L. – Müller, K. B. (2012): *Profesní etika*. Auditor, 2012, roč. 19, č. 9, s. 12-15.
- [21] Pithart, P. 1999. *Stavovská čest se vytratila*. Hospodářské noviny z 9. 9. 1999, s. 8.
- [22] Pitrová, M. – Smekal, H. – Suchý, P. (2007): *Principy organizace zájmových skupin v ČR: právní předpisy a jejich změna v důsledku procesu evropeizace*. Politologický časopis, 2007, roč. 14, č. 4, s. 376-388.
- [23] Procházková, M. (2011): *Polovina lékařů chce zrušit povinné členství v komoře*. [online], Idnes, 5. 4. 2011, [cit. 15. 8. 2012], <http://zpravy.idnes.cz/polovina-lekaru-chce-zrusit-povinne-clensktvi-v-clk-fyy-/domaci.aspx?c=A110405_164114_domaci_taj>.
- [24] Schendelen, M. P. C. M. van. (2004): *Jak lobbovat v Evropské unii, aneb, Machiavelli v Bruselu*. Brno, Centrum strategických studií, 2004.
- [25] Tocqueville, de A. (1992): *Demokracie v Americe I*. Praha, Lidové noviny, 1992.
- [26] Tomoszek, M. (2012): *Profesní etika advokáta*. Auditor, 2012, roč. 19, č. 9, s. 28-30.
- [27] Urban, O. (1982): *Česká společnost 1848-1918*. Praha, Svoboda, 1982.
- [28] Urban, O. (2003): *Kapitalismus a česká společnost: k otázkám formování české společnosti v 19. století*. Praha, Lidové noviny, 2003.

Profesní komory jako součást občanské společnosti

Libuše Müllerová – Karel B. Müller

ABSTRAKT

Systém profesní samospráva prostřednictvím komor se týká činností ve specializovaných profesích spojených s osobní a profesní odpovědností. Tyto profese musí být vykonávány pod kvalifikovaným dohledem, aby se zabránilo újmě na majetku nebo zdraví. Z toho důvodu je úloha profesních komor nenahraditelná. Komory kontrolují vstup do profesí a jsou odpovědné za vykonávání profesí a stanoví standardy a pravidla pro jejich nejvhodnější provádění. Prostřednictvím etických kodexů dohlíží na soulad činnosti svých členů s etickými pravidly. Komory jsou navíc důležitými součástmi liberálních demokracií a plní řadu funkcí, které jsou vlastní občanské společnosti. Komory působí (a měly by působit) hlavně v souladu s veřejným zájmem. V České republice jsou dva druhy profesních komor; komory s povinným členstvím a komory s dobrovolným členstvím. Pouze komory s povinným členstvím mají možnost udělovat svým členům sankce za porušení profesních a etických pravidel.

Klíčová slova: Profesní komory; Profesní etika; Veřejný zájem; Povinné členství; Občanská společnost; Liberální demokracie.

Professional Chambers as Forms of Civil Society

ABSTRACT

The system of self-governing professions through the chambers pertain the performance of highly skilled occupations associated with personal responsibility and professional accountability. Such professions must be performed with qualified supervision to prevent damages to property or health. Therefore, the role of professional chambers is simply irreplaceable. Chambers are gatekeepers over access to such professions and they are responsible over exercise of the profession and set standards and rules for carrying out best practices. Through their codes of conducts they supervise a compliance of their members with ethical standards. Moreover, chambers are important components of liberal democracies and fulfil the myriad of functions attributed to civil society. Chambers therefore do (and should) mainly act in accordance with public interests. In the Czech Republic currently there are two types of professional associations; chambers with a compulsory membership and chambers with a voluntary membership. However, only chambers with compulsory membership have the opportunity to punish its members for violations of professional and ethical standards.

Key words: Professional Chambers; Professional Ethics; Public Interest; Mandatory Membership; Civil Society; Liberal Democracy.

JEL classification: H70, H79, H83.